

Stadmakerscongres ²⁰¹⁵

Foto: Daryll Atema

Gesprek #2

Stadstafelgesprek: de verhalen van de stad

Net als vorig jaar zal het Stadmakerscongres van 2015 in een serie oriënterende stadstafelgesprekken voorbereid worden. Open en nieuwsgierige gesprekken in een kleine setting, waarin we ons perspectief verruimen dankzij de expertise en ervaringen van een diverse groep deelnemers. Dit jaar schuift de gemeente aan tafel. Haar wens om de potentie van de stad in kaart te brengen vormt het uitgangspunt van de gesprekken van dit jaar. Hoe maak je zo'n kaart en wat zou er op moeten staan?

Op vrijdag 2 oktober vond het tweede gesprek plaats. We leren de weerkaart van Klaus Overmeyer kennen. Daarnaast vragen we ons af: Wat zijn de verhalen van de stad, waarom zijn ze belangrijk en hoe leggen we ze vast? Een gesprek over oude en nieuwe verhalen in de stad.

Door: Ties Wols

De stad als verhaal

De stad is een fysieke werkelijkheid, maar zo ervaart eigenlijk niemand hem. Mijn Rotterdam is niet jouw Rotterdam en zo is ieders Rotterdam verschillend.

Uiteindelijk bestaan er net zoveel verhalen over de stad als dat er inwoners zijn.

Als stadmaker wil je echter dat sommige verhalen door iedere inwoner van de stad gedeeld wordt. Jeroen de Willigen, directeur van De Zwarte Hond en stadsbouwmeester van Groningen zegt hierover: 'Het is belangrijk om de verhalen in beginsel zo eenvoudig mogelijk te houden, zodat ze gemakkelijk en bij zoveel mogelijk mensen resoneren.' Het hebben van gemeenschappelijke verhalen is volgens hem essentieel om aan een stadscultuur te kunnen bouwen.'

Maar uiteindelijk bestaat de stad uit een oneindige hoeveelheid verhalen. 'De algemene verhalen moeten opladen met al deze kleine, specifieke verhalen', zo stelt De Willigen. Als stadsbouwmeester van Groningen leerde hij namelijk dat een uitgebreide kennis van wat er in de stad leeft onontbeerlijk is: 'Wil je de stad echt maken, dan zul je naast ruimtelijke, ook heel veel kennis van sociaal-maatschappelijke structuren moeten opbouwen.' De specifieke verhalen van mensen stellen je in staat om tot de haarvaten van een stad te doordringen en op microniveau de stad te maken.

Een gemeenschappelijke taal

Volgens de Willigen is het niet alleen belangrijk dat je als stad goed luistert.

Essentieel is dat mensen het gevoel krijgen dat ze het verhaal kunnen opladen of bijstellen. Zo worden ze onderdeel van het verhaal en raken zij meer betrokken bij de stad.

Kan je een kaart maken die alle inwoners uitnodigt om het gesprek aan te gaan? Hoe verhinder je dat een kaart te ingewikkeld wordt? Jeroen de Willigen: 'In Brussel maakte Klaus Overmeyer gebruik van wat hij een weerkaart noemde. Gebieden in de stad met veel reuring werden benoemd als hogedrukgebied. In mistgebieden gebeurde bijvoorbeeld vrij weinig'.

De weerkaart bleek ontzettend handig bij het bepalen wat er gebeurde in de stad. Om te zorgen dat iedereen mee kan praten moet je op zoek naar een gemeenschappelijke taal en welk gesprek is universeler dan dat over het weer? Een weerkaart zorgt ervoor dat klein en groot met elkaar kunnen communiceren en er een breed gedragen stadscultuur kan ontstaan.

Verborgene verhalen

Doro Siepel van Theater Zuidplein erkent het belang van verhalen. Jongeren stellen volgens haar hun identiteit tegenwoordig meer dan ooit gelijk aan de identiteit van de stad. Vanuit haar rol als theaterdirecteur probeert ze actief Rotterdammers bij de stad te betrekken. Daarbij richt ze zich niet op de makkelijkste groep. Siepel: 'Het theater Zuidplein richt zich op de grootste groep Rotterdammers, namelijk de mensen die zelden of nooit naar theater gaan. Deze groep bestaat grofweg uit

jongeren uit een multicultureel milieu met een mbo-opleiding of lager.'

Volgens Siepel is er voor deze groep te weinig aanbod. Het huidige aanbod wordt namelijk gemaakt door hbo'ers. Wanneer die iets maken, dan krijg je producties voor hbo'ers. De doelgroep waar Siepel en het Theater Zuidplein zich op richten kan zich niet identificeren met dat aanbod: het zijn geen verhalen waar ze zich in herkennen.

Zijn er geen makers zijn die dat aanbod kunnen leveren – volgens Siepel worden deze nog niet opgeleid – dan moet je op zoek naar andere methoden. Co-creatie is zo'n methode: kunstenaars maken samen met een bepaalde doelgroep een productie. 'Een leuke bijkomstigheid van co-creatie is dat het sowieso maatschappelijk geëngageerd is. Daar houd ik van.' De eerste co-creatie leverde 'De Hijabi Monologen' op, waarin islamitische vrouwen die in het dagelijkse leven een hijab (hoofddoek) dragen verhalen uit het dagelijks leven vertellen.

Een inclusieve stadscultuur

Hugo Bongers herkent de blinde vlekken van de stad als het aankomt op bepaalde doelgroepen. Als hoofdredacteur van Puntkomma werkt hij actief aan het cultureel discours van de stad. Volgens Bongers is het grafisch lyceum een van de beste van het land, maar bestaat er nauwelijks kennis waar de afgestudeerde mbo'ers na hun studie belanden en wat ze gaan doen.

Volgens Bongers is de scheiding tussen het mbo en het hbo onterecht en zelfs schadelijk. Beide opleidingen werken op hun eigen, waardevolle manier aan de stadscultuur. Het is heel goed mogelijk de opkomende actoren van de toekomst uit de groep van de mbo-studenten komt. Vooralsnog voltrekken hun verhalen zich echter buiten het traditionele discours om.

In de jaren tachtig onstond uit het niets een hiphop en reggae-scene in Rotterdam. Bongers: 'Dat gebeurde niet in de cultuurgebouwen, want die bleven in die tijd gesloten voor alles wat zwart was. Ze huurden een sportzaal voor twee tientjes en daardoor hebben we een enorme zwarte cultuur gehad.' Bongers zou die verhalen van de toekomst willen ontsluiten. Maar, zo vraagt hij zich af, 'waar zitten de opkomende actoren van morgen? Er zijn nu heel andere vormen van kunst en cultuur aan het ontstaan. Hoe vind je die?'

Het is een fundamenteel inzicht dat de stadscultuur verder reikt dan de muren van de culturele instellingen. De grote vraag is daarom of je als gemeente bereid bent om op zoek te gaan naar die verhalen en ze de kans geeft om betekenisvol te worden. Ben je bereid om de oneindige hoeveelheid verhalen van de stad in het belang allemaal even belangrijk te vinden?

In de stad komen steeds nieuwe actoren op, ontstaan steeds nieuwe verhalen en vormen zich nieuwe strategische projecten. Zou je dat soort data kunnen verzamelen, dan kun je als gemeente verborgen verhalen aan het licht brengen en deze versterken door bijvoorbeeld te faciliteren. Bongers: 'In het Oude Westen worden de laatste jaren veel galerieën geopend. Dat betekent dat het een galeriewijk aan het worden is'. De concentratie van galerieën in het Oude Westen is

geen beleidsmatige ontwikkeling en zal daardoor niet snel opgemerkt worden door beleidsbepalers. Voor ontwikkelingen van onderop reiken hun voelsprietten vaak nog niet ver genoeg om deze in een vroeg stadium te ontdekken.

De jeugd heeft de toekomst

Petra Rutten van Heijmans sluit bij Bongers aan: 'Er komt een nieuwe doelgroep aan die voornamelijk bestaat uit jongeren en die op een andere manier de stad gaan gebruiken. We moeten nu al nadenken wat ze willen doen, hoe ze willen wonen en wat voor rol mobiliteit in hun leven heeft. Daar liggen ontzettend veel kansen voor Rotterdam'.

Om de verhalen ter plaatse te achterhalen zul je erheen moeten. Maar waarom zou je daarvoor niet gebruik maken van instituten die dat vanuit hun eigen werkzaamheden al doen? Het SKVR is een enorm instituut en bereikt vele tienduizenden Rotterdammers per jaar. Ariëtte Kasbergen, directeur van het SKVR, stelt dat haar werknemers misschien een belangrijke rol zouden kunnen vervullen: 'De docenten van het SKVR komen op alle plaatsen in de stad. Ze zien alle wijken, komen op alle basisscholen en alle scholen van het voortgezet onderwijs'.

Zouden zij als de *Submarine-agents van Klaus Overmeyer* het verlengstuk van de gemeente kunnen zijn en heel gedetailleerd de verhalen van de stad in kaart kunnen brengen? Wat als zij eens opstap zouden gaan met een weerkaart? Het zal ongetwijfeld tot opklaringen leiden in gebieden die voor de gemeente nu nog als mistgebieden gelden.

Deelnemerslijst

- *Jeroen de Willigen, De Zwarte Hond en stadsbouwmeester Groningen*
- *Doro Siepel, Theater Zuidplein*
- *Hugo Bongers, hoofdredacteur Puntkomma*
- *Petra Rutten, Heijmans*
- *Ariëtte Kasbergen, SKVR*
- *Miriam van Lierop, Stadsontwikkeling*

Stadstafelgesprekken

Een serie oriënterende gesprekken in een kleine setting, waarin we ons perspectief verruimen dankzij de expertise en ervaringen van een diverse groep deelnemers.

[Terug naar de startpagina van Stadstafelgesprekken](#)

Hugo Bongers, hoofdredacteur Puntkomma: *“waar zitten de opkomende actoren van morgen? Er zijn nu heel andere vormen van kunst en cultuur aan het ontstaan. Hoe vind je die?”*

Petra Rutten, Heijmans: *“Er komt een nieuwe doelgroep aan die voornamelijk bestaat uit jongeren en die op een andere manier de stad gaan gebruiken. We moeten nu al nadenken wat ze willen doen, hoe ze willen wonen en wat voor rol mobiliteit in hun leven heeft. Daar liggen ontzettend veel kansen voor Rotterdam.”*